

Motion till riksdagen 2017/18:1451

av **Margareta Larsson (-)**

Jourhem för avhoppade medlemmar ur patriarkaliska trosrörelser

---

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten till ett mottagningskydd i landet enligt motionens intentioner och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Före 1860-talet fanns ingen religionsfrihet i Sverige till skillnad från vikingatiden som hade en mer liberal hållning till olika trosyttringar. 1951 års religionsfrihetslag gav sedermera rätten till svenska medborgare att gå ur Svenska kyrkan. Det tidigare kravet att man då istället måste gå med i ett annat godkänt samfund togs bort. Numera hänvisar man frågan om religionsfrihet till 2 kap. regeringsformen Grundläggande fri- och rättigheter samt Europakonventionens nionde kapitel.

Religionsfrihet kan ses både som en universell rättighet och som en angelägenhet mellan staten och den enskilde. Det senare innebär att staten inte har rätt att med lagstiftning eller med ingripande inskränka den enskildes rätt till religionsfrihet. Det förra synsättet innebär att det även är en angelägenhet mellan individer. I Europakonventionen artikel 9 uttrycks klart och tydligt att envar ska äga rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet. Denna rätt innefattar frihet att byta religion eller tro, och frihet att ensam eller i gemenskap med andra, offentligt eller enskilt, utöva sin tro genom gudstjänst, undervisning, andaktsövningar och iakttagande av religiösa sedvänjor. Däremot underkastas den enskildes rättigheter som är angivna i lagen. Det innebär att det inte är tillåtet i ett demokratiskt samhälle att uppvigla till våld och störa den allmänna ordningen. Inte heller att utsätta envar för ohälsa och inskränka den enskildes egna fri- och rättigheter, tankefrihet, åsikter och känslor i den egna religionen. Det tillkommer även alla rätt att inhämta information och upplysningar i sin omvärld.

Viktigt att komma ihåg är att människans behov av andlighet och sökande efter en mening med sitt liv och bortom detta är mycket gott och ska ses som en naturlig del i

den mänskliga naturen. Religion har många gånger räddat människor från missbruk och social utsatthet. Den gemenskap som finns i olika trossamfund kan bidra till att hela relationer och socialisera människor till fungerande relationer med familj och vänner. Det är därför viktigt att inte döma ut alla trossamfund som inte följer mallen för de samhällsnormer vi idag har i vår samtid som något enbart ont. Varje människa kan även uppfatta ett församlingsliv olika. För en del kan det slutna systemet som ofta är i vissa trossamfund kännas tryggt och gott med den värme och de täta relationer man har i gruppen. För andra kan det medverka till en djup ohälsa att bli styrd i detaljer i sitt vardagsliv och därmed inskränka på den personliga friheten till egna tankar, förhållningssätt, informationsinhämtning från världen utanför, klädstil, sedvänjor, matvanor, samlevnad och renlevnadsregler. I slutna system finns ofta även ett eget ”domarsystem” som råder i familjekonflikter i vilket man vill skyddas från ett ont inflytande från världen utanför den egna gruppen samt att oegentligheter inte ska komma till allmänhetens kännedom.

Tyvärr måste medges att det finns många barn och även vuxna som far illa i dessa slutna religiösa system. Då ingen insyn finns i de egna maktförhållandena tenderar risken bli stor att personer med instabil funktion och psykopatiska drag missbrukar sin position och hänger sig till en mängd övergrepp på medlemmarna. Människor med dessa personlighetsdrag söker sig som bekant till positioner i samhället där man får fritt utlopp för sitt agerande. Det kan vara inom religioner, politiska organisationer, inom näringslivet eller andra verksamheter där den personliga makten lockar. Som vuxen är man fri att själv välja vilket samfund eller vilken organisation man vill tillhöra. För de barn som föds in i en slutna och styrd grupp är det värre. Här finns ingen livserfarenhet eller kunskap att grunda sina uppfattningar på och här är beroendet av vårdare och ledare totalt. De övergrepp som eventuellt här sker på minderåriga är därför oerhört skadliga.

FN:s generalförsamling antog barnkonventionen år 1989, och även Sverige godkände den 1990, dock utan att göra den till en lag, till skillnad från andra länder. Detta är uppseendeväckande och sänder vissa signaler värda att begrunda. Enligt den norska barnrättsjuristen Turid Berger bryter många sekter eller isolerade trossamfund mot flera artiklar i barnkonventionen. Regeringen tillsatte utredningen ”I god tro” (SOU 1998:113) som medgav att en del fanns att göra på området men sedan har inte mycket hänt. Man får närmast intrycket av att det politiska intresset är påfallande lågt med handlingsförklaring till följd. Nedan följer exempel på barnens rätt enligt barnkonventionen.

Artikel 15 – barnens rätt till föreningsfrihet

Artikel 17 – barnens rätt till massmedier och tillgång till information

Artikel 26 – barnens rätt till social trygghet och socialförsäkring

Artikel 27 – barnens rätt till skydd mot ekonomiskt utnyttjande och mot att utföra arbete som kan vara skadligt eller hindra barnens utbildning eller äventyra barnens hälsa eller fysiska, psykiska, andliga, moraliska eller sociala utveckling

Artikel 34 – barnens rätt till skydd mot alla former av sexuellt utnyttjande och sexuella övergrepp

Artikel 36 – barnens rätt till skydd mot alla former av utnyttjande som kan skada barnen i något avseende

Artikel 37 – barnens rätt till skydd mot att utsättas för tortyr eller annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning

Artikel 39 – barnens rätt till alla lämpliga åtgärder för att främja fysisk och psykisk rehabilitering samt social återanpassning av ett barn som utsatts för någon form av vanvård, utnyttjande eller övergrepp, tortyr eller någon annan form av grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning, eller väpnade konflikter. Sådan rehabilitering och sådan återanpassning skall äga rum i en miljö som befrämjar barnens hälsa, självrespekt och värdighet.

Ett genomgående tema för många som vuxit upp i sekter och fundamentalistiska grupper har varit att de utsatts för fysisk och psykisk misshandel, sexuella övergrepp och vanvård. Psykisk misshandel ger skador som ofta är svårare att läka än de fysiska och kan ha en förödande inverkan långt in i vuxen ålder.

Patriarkaliska religioner och sekter, även inom kristna grenar, har utrymme i vårt land. Inte ovanligt i dessa trosrörelser förekommer levnadsregler kopplat till tusenåriga föreställningar om mannens ställning närmast Gud i förstånd och pondus, vilket inte lämnar mycket till övers för kvinnor och barn till att höras och bli sedda som enskilda individer.

Den maktposition mannen får i dylika rörelser kan lätt missbrukas. Tilldelas man en maktposition i ett samhälle, kulturer och religioner där hård lydnad och underkastelse krävs slutar det oftast med förskräckelse. Delar inom islam, kristendom, hinduism, buddhism, judendom och mindre sekter handlar många gånger om dessa religioners extrema fundamentalistiska tolkningar, som i mångt och mycket är olika som deras ursprung, men där det också finns områden med stora likheter. En stor likhet är synen på barn och barnuppfostran. Ofta marginaliserar sig dessa religionsutövare från övriga samhället och barnen blir desto synligare utifrån avvikande normer, klädsel, matvanor och traditioner som kräver särregler. Barn från Hare Krishna, muslimska grenar och Jehovas vittnen är tydliga exempel. Men även grenar inom pingströrelsen marginaliserar sig från övriga samhället för att skydda gruppen från ett världsligt inflytande. Gemensamt för dessa olika trosyttringar är den egna övertygelsen om att vara de enda som har sanningen, ett förespråkande av världens undergång samt skrämsel för djävlar och demoner.

I ett dylikt totalitärt system är medlemmarna styrda av en mängd olika levnadsregler i både stort och smått som upptar stor tid i vardagen. Då ledaren eller ledningen i trossamfundet styr föräldrar i ett järngrepp håller de sistnämnda medvetet barnen borta från alla sociala sammanhang utanför gruppen. De sociala koder som övriga tar för självklara får barnen från de totalitära trossamfundet aldrig öva på. Av naturliga skäl bidrar det till en stark osäkerhetskänsla i de sammanhang man vistas utanför gruppen.

Det är förstaeligt hur stressfyllt det kan vara för en sådan församlingsmedlem att ständigt fokusera på kampen mot sataniska krafter, men även mot en gud med lynnigt sinnelag vilken tycks beredd att döda eller förkasta medlemmen, gammal som ung, från det utlovade paradiset för minsta lilla. Det inre trycket från gruppen att gå ut och missionera, sälja litteratur och prylar i planerna att frälsa mänskligheten innebär höga krav och förväntningar. Oftast uppmanas inte medlemmarna till att utbilda sig då all tid ska ägnas åt religionens frälsningslära. Det medverkar till att man får mycket svårt att klara sig i samhället efter ett eventuellt utträde.

Vid fara för misslyckande i samfundets krav på engagemang utvecklas lätt starka känslor för skuld. Missbruk av olika slag och psykisk ohälsa är vanligt förekommande

vilket inte får synas utåt. Trots den ”osynliga mur” församlingen sätter upp gentemot omvärlden lyckas en del fly, lämna rörelsen frivilligt eller blir uteslutna. Dessa är därmed i en mycket svår situation. Band till familj och vänner man haft livslånga relationer med försvinner som i ett trollslag, man står utan gemensamma koder med det övriga samhället, oftast har man inte hängt med sin tid, utbildningsnivån är oftast låg, man vet inte riktigt hur samhället fungerar och riskerar hänge sig till destruktivt leverne dels för att dämpa ångest, sorg över förlust av relationer, och dels som ett försök att ”ta igen” förlorad tid. Till detta ska tilläggas stor rädsla för allt trossamfundet skrämt med vad gäller världens undergång, en hämnande gud och skräcken att nu helt vara utlämnad till demoner utan gruppens skydd.

I Sverige saknas beredskap att ta emot avhoppade sektmedlemmar. I tidigare riksdagsmotioner har önsknigen varit att kunskapen ökar i samhället med ökad samverkan mellan myndigheter för att lättare kunna hantera den här problematiken. Hur klokt och förnuftigt detta än är kan jag med sorg konstatera att detta aldrig kommer att ske i Sverige. Visserligen är ökad kunskap bra och något som i allra högsta grad ska uppmuntras. Men trots teori i sektlära fattas för många vana att hantera trauman utifrån religionen då vi i Sverige dels tappat kunskaper i teologiska frågor samt förståelse för hur manipulationer i religionens namn kidnappar vår hjärna.

En mer pragmatisk hållning vore att inrätta ett center för avhoppade sektmedlemmar där sängplatser, vård och omsorger ges på plats för en tid. Ett center där man skapat ett nätverk bestående av teologer, advokat/jurist, sjuksköterskor, fastighetsägare, arbetsförmedling, studievägledare, socionomer osv. En dylik lösning skulle kunna fånga upp barn och ungdomar i tid. Men också vara ett hopp för vuxna med barn eller andra enskilda att fly till. Därmed förebygger vi risken för många att hamna i livslång psykisk ohälsa och bromsar även upp eventuella självmordskandidater.

Margareta Larsson (-)